Naturvernforbundet i Trøndelag NJFF Sør-Trøndelag

Selbu kommune
postmottak@selbu.kommune.no

Kopi: Tydal kommune

15. februar, 2022

Dette brevet sendes på vegne av Naturvernforbundet i Trøndelag og Norges jeger- og fiskerforbund Sør-Trøndelag

Revisjon av konsesjonsvilkår i Neareguleringene

Innspill til Selbu kommune

Bakgrunn

Det er gledelig å registrere at Selbu og Tydal kommuner nå tar initiativ til å ville fremme krav om revisjon av konsesjonsvilkårene i reguleringene i Neavassdraget. Kraftutbyggingene har gitt utslippsfri strøm og penger på kommunebudsjettene og tilført kommunene og Trøndelag penger og utvikling. Kraftverkene ble imidlertid vedtatt og bygget i en tid der reduksjon av miljøkonsekvenser ikke ble spesielt sterkt vektlagt. Man fikk kanskje på plass noen bestemmelser om fiskeutsetting for å bøte litt på fiskebortfallet. Dette har kompensert litt i noen tilfeller, mens i andre har effekten vært dårlig og kanskje til og med kontraproduktiv. Derfor er det bra at ventilen med at man kan revidere konsesjonsvilkår i reguleringene etter 50 år er kommet på plass. Neavassdraget er et stort innlandsvassdrag med et betydelig potensial for inntekter rundt fiske og fisketurisme. Biologisk er det viktig for å ivareta storørretstammen i Selbusjøen som er utpekt av Miljødirektoratet som en storørretlokalitet med svært stor verdi[1], men som ligger på det nest høyeste nivået av lokaliteter. Kraftutbyggingen er en stor bidragsyter til at den ikke ligger høyere og det virker som at ørretbestanden i Nea og Selbusjøen har gått betydelig tilbake de siste 20 år[2]. Fisken er i godt hold, men begrenses av dårlig rekruttering. Vi håper derfor at Selbu og Tydal vil gå kraftfullt inn for å kreve at forholdene for storørreten nå må forbedres.

Sammendrag

Revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringene av kraftverkene i Neavassdraget er en glimrende mulighet til å gi elva biologisk liv i tråd med potensialet vassdraget innehar. På denne måten kan også

[1] https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1786/m1786.pdf
[2] https://www.ntnu.no/documents/10476/1274510205/2017-2+Rapport+Selbusj%C3%B8en+og+Nea.pdf/71fca91b-1e1b-435d-9243-d02a4fbdaa7a

potensialet som sportsfiskeelv realiseres i større grad. Vi ber derfor om at Selbu kommune inkluderer følgende punkter i sitt krav om vilkårsrevisjon.

- Minstevannføring på 10 m^3/s i hele elvestrengen.

- Standard naturforvaltningsvilkår - herunder ombygging av tersklene i berørt strekning for å skape mer drag i vannet og for å lette fiskens frie vandring opp og ned i vassdraget.

- Vurdere nedtrapping av fiskeutsetting i takt med at naturlig reproduksjon tar seg opp. Dette vil fremme genetisk variasjon og antakeligvis gi en mer hardfør fiskestamme.

Naturrestaurering

I 2019 slo FNs naturpanel fast at naturkrisen er en like stor trussel mot verden slik vi i dag kjenner den, som menneskeskapte klimaendringer er. Vi er nødt til å gå mer vekk fra forbruk av natur til å bli mer arealnøytrale. Neavassdraget som starter i Nesjøen og ender i Selbusjøen er et av de viktigste innlandsvassdragene i Midt-Norge for ørretfiske. Potensiale for å ha en stor og livskraftig storørretstamme. Storørretstammer i Norge har fått mer fokus i de senere år når målrettet fiske etter stor fiskespisende ørret har blitt mer populært. Bærekraftig forvaltning av storørret betinger en helhetlig økosystemtilnærming som ivaretar eller *restaurerer* miljøbetingelsene som skaper storørret, herunder byttefisk. Det er beskrevet lange trender i fiskeundersøkelsene[2] som klart og tydelig viser at ørreten er på retur både i antall og størrelse og det er derfor viktig at kommunen krever at regulanten sørger for at kraftverkene drives med større hensyn til livet i elva.

I kartleggingen av egnet gytehabitat på berørt strekning kommer det frem at flere områder, som nå er delvis nedslammet, tidligere antakeligvis var svært gode gyteområder som nå er ubrukelige på grunn av for lav vannhastighet. Med mer fart i vannet kan disse igjen bli gode gyteområder uten at man nødvendigvis trenger å foreta seg noe annet. Kartleggingen av antall gytefisk i elva og genetikken tilsier at det er en relativt høy grad av innavl og lite gendrift som kan bidra til å gjøre fisken mer genetisk robust. Dette antas å skyldes vandringshindre. Videre er det kun avdekket at det gyter omtrent 150 fisk i hele elva. Dette er svært lite for et vassdrag på denne størrelsen og når man tar i betraktning den sannsynlige bestandsstørrelsen av ørret i Selbusjøen er dette mikroskopisk. Legg til at den begrensende faktoren for ørreten i Selbusjøen er rekruttering[2], så sier diagnosen at vi må legge til rette for at ørretbestanden kan bli selvreproduserende i større grad.

Tersklene gir muligheter for å opprettholde et vannspeil i en elv hvor det nesten ikke renner vann. De er problematiske på mange måter. De fører til tilslamming og gjør leveforholdene bedre for gjedde og ørekyte, som igjen fører til at ørreten er utsatt for konkurranse og predasjon. Dammene er positive for vinteroverlevelse i og med at de ikke bunnfryser. Mer fart i vannet og fjerning av vandringshindre på tersklene vil antakeligvis føre til at de negative effektene blir kompensert litt for.

HydroCen har laget et svært godt grunnlag om viser hvilke tiltak som kan gjennomføres for å bedre forholdene for bunndyr og fisk gjennom prosjektet utvidet miljødesign i demovassdrag Nea[3]. Rapporten beskriver hvordan tersklene som preger strekningen med fraført vann og dagens

[3] https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2828131

produksjonsregime i kraftverkene fører til lavere gytesuksess og dårligere utnyttelse av elvestrengen som leveområde.

Selbu kommune har egentlig fått en veldig fin håndbok for hvordan de kan forme kravene til hva som skal gjøres for å forbedre miljøforholdene på regulert strekning i Nea gjennom denne rapporten. *Vi stiller oss helhjertet bak disse forslagene*, men vi vil også be om at det kreves en minstevannføring som uten tvil vil være foretrukket over alternativet med vannbank som HydroCen også beskriver. Dette var Line Sundt Hansen tydelig på under fremleggelse av rapporten høsten 2020. Hun pekte på at *10m^3/s* vil være et fint utgangspunkt for en minstevannføringsvurdering fordi det er ved dette nivået at fisken kunne vandre fritt over ganske mange av tersklene, og at dette også ga greit med vanndekt areal for gyte- og leveområder. Vannbankalternativet trekkes frem i rapporten som et eksempel på hva som kan gjøres under nåværende driftsregime, og det må ikke forstås som at dette er et fullgodt alternativ.

Fiske og rekreasjon

Neavassdraget er en kandidat for å bli midt-norges beste elv for innlandsfiske. Lange elvestrekninger som i naturtilstanden har variert vannføring, og med implementering av miljødesignet som HydroCen foreslår vil elva fremstå som en svært attraktiv elv for fiskeri. Sammenlignbare elver i Norge hvor man har hatt suksess med å fremføre et attraktivt sportsfiske er Hemsila i Hemsedal og Renaelva i Rendalen og Åmåt. Dette er destinasjonselver for sportsfiskere og de tilbyr attraktivt fiske og gode fasiliteter. Neavassdraget fikk jo en smak av dette når Lars Nilssen og kompani laget fiskefilmen «Tørrfluelandet 3» i Tya. Sportsfiskere flokket til elva etter dette, men uenighet om forvaltning og kvoteregime førte dessverre til at ørretbestanden ikke tålte trøkket. Hemsila og Renaelva har vist at man kan opprettholde statusene som storfiskelver og sportsfiskedestinasjoner hvis man samarbeider. Nea har mange flere mil med fiskbar elv enn begge de nevnte, og like gode naturgitte forhold hvis man reverserer inngrepene som ble gjort i forbindelse med kraftutbyggingen. Dette vil kunne bidra til økte inntekter for grunneieren som selger fiskekort og vil også kunne gi turistnæringen et løft. Hemsedal er nå en helårsdestinasjon, og sommerstid er sportsfisket et viktig trekkplaster.

HydroCen-prosjektet har også undersøkt hvordan Nea benyttes til rekreasjon og hvordan forhold folk har til elva. Resultatene tyder på at folk er veldig positive til å endre tersklene for å forbedre miljøforholdene og de er positive til en minstevannføring. Vi registrerer at det er mange gode krefter i Selbu og Tydal som ønsker en revisjon velkommen og vi stiller oss helhjertet bak kravene som kommer fra Selbusjøen grunneierlag og storørretens venner i Selbu.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Trøndelag

Marius Nilsen
Koordinator
FNF Trøndelag